

Nyfunn av mineraler i Norge 1999-2000

Fred Steinar Nordrum

Det følgende er en kort oppsummering av en del funn av mineraler som i hovedsak er gjort siden fjorårets mineralsymposium. Det er sikkert gjort en rekke andre funn som ikke er kommet med her.

VESTFOLD

Holmestrand

E18 Bentsrud, Reggestad og Brekkekleiv: *Prehnitt* ble også våren 1999 funnet i fine stuffer på flere steder i druser i basalt.

Cupritt i aggregater og i krystaller på opp til 1-2 mm, sammen med gedigent kobber og krysokoll, samt laumontitt og prehnitt. Juni 1999.

E18 Knattåstunnelen: Aggregater av brunrosa *dolomitt*krystaller opp til 0,5 cm på kvarts i druse i rombeporfyr. Vår 1999.

*Kalsitt*krystaller bygget opp av parallellorienterte skiver (kortprismatiske sekskanter) på og sammen med kvartskrystaller. Mai 1999.

E18 Grelland vest: Mye *bergkrystaller*, opp til 5 cm lange, i rosetter. På en mindre del av kvartskrystallene lå det strødd gule, kubiske *fluoritt*krystaller fra et par mm til 1,2 cm.

Fluorittkuber, opp til 0,6 cm, ble også funnet på noen brune *kalsitt*krystaller. Sammen med små og store kalkspatkrystaller, hvite og brune med hvit kjerne, skalenøedere sammensatt av små elongerte krystaller, samt barittplater. I rombeporfyr. April 1999 (Nordrum & Larsen 1999b, Nordrum et al. 2000).

E18 Løkenåsen: Det ble funnet noen fine *ægirinstuffer* våren 1999 i ny druse i alkalisyenitt.

E18 Vatnar: Ved hjelp av tyngre utstyr ble det funnet noen gode matriksstuffer med

fargesterke, gjennomskinnlige *apatitt*krystaller på funnstedet fra 1997. Sammen med krystaller av magnetitt, kalsitt, kvarts og mikroclin. Juni 1999 (Nordrum et al. 1997, Nordrum & Larsen 1999a).

Tvedalen

Saga Pearl: Mikrokrystaller av *gonnarditt* på *natrolitt*krystaller opp til 3 cm lange og 0,5 cm brede i druse med diameter 6 cm. Mai 1999.

Tuften: Mørkbrune, blanke *zirkon*krystaller på parkettformete aggregater av mikroclin-krystaller utenpå stor mikroclin-krystall. Vår 1999.

"Piggsvin" av små *natrolitt*krystaller sammen med små hvite til blekgule *apofyllitt*krystaller og hvite til brunorange *kalsitt*krystaller. Sept. 1999.

Massiv, frisk *gadolinit*-(Ce) opp til 1 cm. 1999.

*Analcim*krystaller av bra kvalitet. Svært mye *chiavenitt*, orange og lysere, bl.a. på nåler av *ægirin*. Mars 2000.

Treschow-Fritzøe: Relativt store mengder nåleformete krystaller av *hambergitt* i rusten matriks.

Flere større druser med *natrolitt* og *apofyllitt*. 1999.

BUSKERUD

Lier

Grassgrønne *apatitt*krystaller i smykkesteinskvalitet. Hele krystaller opp til 4 cm, oppbrukne krystaller opp til 10,5 cm. Sammenrast druse i dagen, 5 m høy og 2 m bred. Hovedsakelig enkeltkrystaller, men en meget god matriksstoff (limt). Tre fasettslipte steiner. Mange komplekse tvillingkrystaller av orthoklas, kvartskrystaller, mer eller mindre røykfarvet, av

dårlig kvalitet opp til 30 cm, en liten japanertvilling ble funnet (opp til 2 cm), *muskovitt*flak opp til 30-40 cm, *rutil*krystaller av ikke helt bra kvalitet opp til 5 cm, med mikrokrystaller av *anatas* og *brookitt* på flatene. Mye finkornet *muskovitt-1M*, særlig på feltspatkrystallene. Illittleire. Vår 1999 (Hurum 1999).

Lierskogen pukkverk. Funn av ganske store, rosa *fluorapofyllitt*krystaller. Høst 1999.

Drammen

5-minutten: Fine, geodeaktige stuffer opp til knytteneve størrelse, med *granater* opp til 2 cm, kortprismatiske *røykkvarts*krystaller til 2,5 cm og små, lyse *ametyst*krystaller samt tremolitt. Vår 1999 (Nordrum & Larsen 1999b).

Hurum

Sætre: Druser inne i skogen inneholdt *røykkvarts*krystaller med topp av lysegul *citrin*. Gode krystaller opp til ca 14 cm, mindre gode opp til 20-25 cm (Nordrum & Larsen 1999b). Vår 1999.

Det er funnet en druse med lyse, etsede *akvamarink*krystaller i vegskjæring.

Druse med *beryll*krystaller skal være kommet fram i siste tunnel før fjorden, men lite ble tatt vare på.

I en sone langs ny veg i Sætre var det mye små *bertranditt*krystaller.

Kongsberg

Ringnesgangen gruve: Det er funnet klare *heulanditt*krystaller på opp til 0,5 cm. Vinter 1999.

Det er funnet en *sølv*krystall på 7x6 mm i matriks. Des.1999.

Modum

Snarum: I et gammelt funnsted med *hematitt*førende *bergkrystall*, som ble skjerpet alt i 1860-årene og siden besøkt av Drammen geologiforening, er undersøkt på nytt. Det er funnet mye blanke, fine krystaller i grupper. Som oftest er noen krystaller skadet. Vår 1999.

Snarum, Oksøykollen: En person har fått avtale med grunneier om å samle mineraler i forekomsten. Letingen tok til i 1999, og det er utført ganske mye gravearbeid, men foreløbig er utbyttet av *hydroksylapatitt* av god kvalitet sparsomt.

Snarum, Overntjern: Et 5 mm, mørkeblått aggregat av *phosphoellenbergeritt* er funnet sammen med althausitt og enstatitt.

Nedre Eiker

E134 Ryggkollen: *Uvitt* (sort, hvit, blå), stilpnomelan, *røykkvarts* og allanitt er rapportert. Høst 1999.

Nedre Eiker kirke: I nærheten av steinbruddet er det funnet store, sammenvokste klumper av *ametyst*krystaller med soner med *røyk*farve. Krystaller opp til 20 cm. Druse er omlag 1 kubikkmeter i volum. Mye av materialet bærer preg av frostsprengning. Andre mineraler er ikke funnet i drusa. Høst 1999.

Øvre Eiker

Fiskum: *Kvarts* i grupper av klare krystaller. Sommer 1999.

Rollag

Prestmo: Også i 1999 er det funnet brukbare brune, blanke *granater*, sammen med kobberkis, molybdenglans og magnetitt i kvarts.

TELEMARK

Porsgrunn

Kjørholt: *Kalsitt*tvillinger av skalenoedere med orangerødt fantom. Vår 1999.

*Fluorapofyllitt*krystaller opp til 1,2 cm lange og 0,9 cm brede med mikroinneslutninger av *pyrrhotitt*.

Klare *analcim*krystaller opp til 0,8 cm på kalsitt.

Stor *druse*. Formet som en halv appelsin. D: 10x15 m, maks. høyde 4-5 m. Vannfylt synk fortsatte nedover på en side.

Veggene er dekket av små, lite interessante kalsittkrystaller.

Druse med sammenvokste *pyrit*krystaller på opp til 3 cm. Blanke og farverike krystallflater. Sansynligvis de fineste *pyrit*krystallene som noensinne er funnet i Dalen-Kjørholt. August 1999.

Klare, svakt gule, flaterike, opp til 2,2x1,6 cm kalsittkrystaller på kortprismatiske, sekskantede, sammenvokste kalsittkrystaller opp til over 2,5x0,5 cm, som er delvis dekket av *pyrit* mikrokrytaller. Januar 2000.

Kragerø

Valberg: Uregelmessige flak av *molybdenglans* opptil 10 cm. Mai 1999.

Opptil 3 cm store *pyrit*krystaller med mange flater. Okt. 1999.

Spredte, bruddstykker av *gersdorffitt*krystaller og -aggregater i massivt gangmateriale. Noen hele mikrokrytaller. Sammen med *pyrit*, magnetitt, *chalcopyrit*, kalsitt, kvarts, *klinoklor*, *dravitt*, *skapolitt*, *epidot* og *albit*. Mars 2000.

Lindvikskollen: Det er funnet noen bra *apatitt*krystaller og en meget fin (5X3 cm) og flere bra *hellanditt*krystaller.

Sorte *turmalink*krystaller (*dravitt*) opptil 12-15 cm lange og 5 cm brede i kvarts fra nysprengt sted i Kragerø-området. Høst 1999.

Tørdal

Heftetjern: Undersøkelser av innsamlet materiale pågår og gir meget interessante resultater (Raade & Kristiansen 2000).

I 1999 ble det blant annet funnet *milaritt*krystaller opptil 1,5-2 cm, *ixiolitt*krystaller opptil 3 mm og krystallaggregater av *cascanditt* og *scandio-babingtonitt* opp til 1 cm.

Tinn

Tinnsjø: Det er funnet en del bra *kvartsk*krystaller.

AUST-AGDER

Froland

Krystaller som de siste par årene har vært benevnt *hedenbergitt* er i stedet *augitt*.

Søndeled

I Ravneberget er det funnet små *blyglans*krystaller.

Evje/Iveland

Knipane og Brattekleiv: Det er foretatt en del sprengningsarbeider. Det er funnet en del *beryll*, men ikke av slipekvalitet. I Kongsgsbergbruddet i Knipane ble det funnet en del *polykras*-(Y) i mm-store krystaller, tett i tett. Også i linealformete krystaller opptil 2-3 cm lange.

Landsverk: Det er funnet en del bra *pyrit*, *fluoritt* og *kvarts*.

Evje/Iveland-området: En meget fin, ca 3 cm *columbitt*krystall med matriks ble funnet høsten 1999.

Det ble også funnet noen bra *krysoberyll*krystaller opp til 3 cm, og noen brukbare *granat*krystaller opptil 4-5 cm.

VEST-AGDER

Kristiansand

Vegskjæring Timenes (E18): Fortsatt har det kommet ut noe *barytt* fra denne forekomsten.

Hidra

Dobbelterminerte, plateformete krystaller opp til 5 cm av *polykras* i pegmatittmatriks er funnet.

AKERSHUS

Feiring

Pålshaugen: Det er tatt ut noen fine matriksstuffer og mange singelkrystaller av *septerametyst*. Sommer 1999.

Nittedal

Bjørndalen Bruk: Druser med hvite *kalsitt*krystaller (skalenoedere) opp til 25

cm og grønne *fluorit*krystaller opptil 2 cm.
Desember 1999.

OPPLAND

Stryn

Det er funnet store *rutit*krystaller.

Lom

Berdalen, Jotunheimen: Funn av *allanitt* krystaller opptil 8-10 cm. 1998-1999 (Garmo 1999b).

MØRE OG ROMSDAL

Eide

Visnes kalksteinsbrudd: Etsede *kalsitt*-krystaller opp til 50 kg. Spalter i fine stykker med "Islandspat". Mindre krystaller i god kvalitet, gule "hundetenner" (skalenedere).

NORDLAND

Hattfjelldal

Kvartskrystaller, mange med lys *røykfarve*, opptil 20 cm. Sommer 1999.

Vefsn

Blå og grønnblå mikrokrystaller (opptil 3-4 mm) av *spinell*. Noen blekblå men oftest mørke i farge. De største krystallene har oftest ekstra pyramideflater på toppen. Sammen med små mørk- til blekgrønne *klinozoisitt*krystaller, lys glimmer og kvarts. 1998.

Ågskaret

Tinnsteinkrystaller (*cassiteritt*), rosa *turmalinkrystaller* etc.

Saltdal

Syv stuffer med relativt store, brune *klinozoisitt*krystaller. Ny lokalitet funnet med store blekgrønne *klinozoisitt*krystaller, men foreløbig ingen gode stuffer.

Tennvatn, Sørfold

En rekke nye mineraler er identifisert (Ellingsen et al. 2000).

TROMS

Narvik

Fine, svakt *røykfarvete kvartskrystaller* opp til 23 cm lange og 6 cm brede, i druse på 1,5x1,0x0,5 m. Sommer 1998 (Garmo 1999c).

Balsfjord

Takvannet: *Halotrichitt* som skorper av flattliggende hår i vegskjæring.

Lyngen

Bruddstykker av *topas*, opptil 2 cm, klare, svakt grønne, skal være funnet i pegmatitt med kvarts, muskovitt og feltspat.

Arnøya

I marmorlag er det funnet blågrønne *apatitt*krystaller, mikrokrystaller av *grafitt*, foruten gul *vesuvian*, orangegul *chondroditt*, gul *granat* og *brucitt*. I et nærliggende brudd i migmatitt er det identifisert zeolitter: *Clinoptilolitt*, *laumontitt* og *natrolitt*. Bergartene er høymetamorfe.

FINNMARK

Alta

Seiland: *Monticellitt*, delvis utviklet med krystallflater, opp til 3 cm. Funnet som istransporterte steiner. 1999.

Takk

Takk til alle de samlerne som har fortalt om mineralfunn.

Litteratur

ELLINGSEN, H.V., ANDERSEN, T. & HAUGEN, A. (2000): Nye mineraler fra amazonittpegmatitten ved Tennvatn, Nordland. *Norsk Bergverksmuseum Skrift* **17**, 52-58.

GARMO, T.T. (1999a): Neufunde von Mineralien in Norwegen 1998. *Mineralien-Welt* **10**, hefte 2, 46-48.

GARMO, T.T. (1999b): Das Pegmatit-gebiet von Berdalen in Jotunheimen, Norwegen. *MineralienWelt* **10**, hefte 4, 52-55.

GARMO, T.T. (1999c): Neue Rauchquarz-Funde in Norwegen. *MineralienWelt* **10**, hefte 5, 62-63.

HURUM, H.H. (1999): Neuer Apatit-Fund aus dem Drammen-Granit bei Lier in Norwegen. *MineralienWelt* **10**, hefte 5, 53-55.

NORDRUM, F.S. & LARSEN, A.O. (1999a): Apatit aus der Hillestad-Caldera, Holmestrand/Norwegen. *MineralienWelt* **10**, hefte 5, 55-56.

NORDRUM, F.S. & LARSEN, A.O. (1999b): Einige neue Mineralfunde aus dem Gebiet Drammen-Holmestrand in Norwegen. *MineralienWelt* **10**, hefte 6, 57-61.

NORDRUM, F.S., LARSEN, S., BERGSTRØM, T. & LARSEN, A.O. (1997): Mineralfunn i Drammen og nordre Vestfold. *STEIN* **24**, hefte 3, 102-110.

NORDRUM, F.S., LARSEN, S., BERGSTRØM, T. & LARSEN, A.O. (2000): Mineralfunn langs ny vegtrasé for E18 i nordre Vestfold. Del 2: Strekingen Kjeksrød i Holmestrand til Kopstad i Våle. *Norsk Bergverksmuseum, Skrift* **17**, 26-31.

RAADE, G. & KRISTIANSEN, R. (2000): Mineralogy and geochemistry of the Heftetjern granite pegmatite, Tørdal: a progress report. *Norsk Bergverksmuseum, Skrift* **17**, 19-25.